

TEROENGA

MAANDBLAD TEN BEHOEVE VAN
de Leden der Israëlietische Gemeenten
in Suriname.

Uitgever: J. Bueno de Mesquita.
Gravenstraat 52 ben.

Com. van Redactie J.D. Oppenheim
Ph. A. Samson en Mevr. J. Bueno de
Mesquita-Salomons.

Drukkerij „Eben Haëzer”
Wagenwegstraat 79a

Chesjwan 5706.

6e. Jaargang No. 10.

October 1945.

Stormtij.

In 1917 was de uitslag voor de geallieerden in de toen woedenden strijd zeer onzeker. In geallieerde kringen werd van het winnen der Joodsche sympathiën veel verwacht. In November 1917 vaardigde de Britsche Regeering de z.g.n. Balfour-declaratie uit waarbij beloofd werd het Joodsche Volk een Joodsch Tehuis in Palestina te zullen geven. Onder Palestina werd toen uitdrukkelijk Trans-Jordanië en West-Jordanië begrepen. Koning Feisul betuigde namens de Arabische Volkeren zijn sympathie met dit plan.

In 1921 braken in Jaffa Arabische onlusten uit, onder de leuze: geen Joodsche immigratie meer. De onlusten werden bedwongen. Churchill, toen Minister van Koloniën, scheidde Trans-Jordanië van het overige Palestina en plaatste aan het hoofd ervan de Emir Abd-Allah, broer van Koning Feisul, contemplatieve schaakspeler en dichter en ontvanger van een Britsch jaarsalaris van £ 60 000. De Emir bleef verantwoording schuldig aan den Britschen Hoogen Commissaris van Palestina, hoewel zijn gebied administratief geen deel meer van Palestina uitmaakte. Trans-Jordanië werd voor Joodsche immigratie gesloten. De aanstichter der onlusten, Hadzj Amir el Hussein, werd na een korte

strafperiode benoemd tot Mufti van Jeruzalem, de belangrijkste Mohammedaansche kerkelijke positie, met beheer over de kerkelijke gronden belast, zoodoende verheven tot de invloedrijkste Palestijnsche Mohammedaan, die duizenden posten en postjes te vergeven had.

Het land werd uiterlijk kalm.

Joodsche immigratie nam snel toe. Het land ontwikkelde zich met sprookjesachtige snelheid. De ontwikkeling was echter scheef. Naast een hoogst modern Palestina bleef als buurman een archaische Arabische wereld bestaan met feudale toestanden.

De Arabieren klaagden over achteruitzetting. Sir John Hope Simpson kwam en oordeelde. Oordeelde, dat het land „vol” was. Aanbeveling: beperking der Joodsche immigratie. Het land werd ondanks Sir John's uitspraak nog steeds voller.

In 1929 bloedige onlusten. In Hebron en Safed werden instituten voor gewijde leeroefeningen uitgemoord. Allemaal oude mannen. De Joodsche dorpen (kolonies) met veel jonge mannen werden niet aangevallen. Leuze der Arabieren was: de Joden willen de Omar-moskee vernietigen. Aansporing voor de Arabische opstandelingen was: Joodsche vrouwen en Joodsch geld, dat ongestraft hun deel zou zijn.

De Mufti van Jeruzalem was

ook aanstichter dezer onlusten.

De Shaw-commissie kwam, zag, verhoorde en oordeelde. Oordeel: beperking der Joodsche immigratie.

De Joden ontwikkelden het land verder.

Tegen Joodsche illegale immigranten werden scherpe maatregelen genomen. Arabische illegale immigranten kwamen bij honderden over de onbewaakte Oostgrens, gelokt door de hoge loonen, die de Joden betaalden. Zij kwamen ongestraft.

April 1936. Nieuwe, jarenlang durende, bloedige onlusten begonnen. Aanstichter: de Mufti van Jeruzalem. Onlusten gefinancierd door Italië en Duitschland.

In 1937 de Peel Commissie. Stelt voor: het kleine land te verdeelen in een Joodsch en een Arabisch deel. Joden en Arabieren protesteerden.

Dan in 1939 als resultaat van een nieuwe commissie, een voorstel: na 5 jaren alle Joodsche immigratie in Palestina te verbieden. Het parlamentslid Churchill protesteert en noemt het aannemen van het White Paper, waarin deze voorstellen waren vervat, een breuk van één der plechtigste Britsche beloften. De Labor Party protesteert. Het White Paper wordt aangenomen. Op 31 Maart 1944 moet alle Joodsche immigratie stoppen.

De Joden protesteerden.

Vijf jaren oorlog. De Joden staan met 1.4 miljoen man in de geallieerde legers. Er is een Joodsch-Palestijnsch bataljon van 30 000 man vrijwilligers. Er worden 5 miljoen Joden vermoord. En de Mufti is gast van Mussolini en Hitler.

De Premier Churchill handhaaft op 31 Maart 1944 het White Paper waartegen het Parlementslid Churchill heftig protesteerde. Labor protesteert tegen Churchill.

Duitschland valt. Japan valt. Labor komt aan de Regeering en handhaaft het White Paper, waartegen de Labor-Party-in-oppositie heftig protesteerde.

De Britsche Regeering biedt 1500 certificaten voor October 1945 aan. De Zionistische Executieve deelt de Britsche Regeering mede, dat geen immigratie-quotum besproken zal worden op de basis van het White Paper, dat zij niet erkent.

President Truman vraagt de Britsche Regeering 100000 certificaten voor immigratie van Joden in Palestina. Joden, die thans nog in kampen in Duitschland leven, omdat ze naar hun landen van oorsprong niet terug kunnen of terug willen. Deze kampen kunnen dan geliquideerd worden en de Britsche en Amerikaansche manschappen, thans door dit werk vastgehouden, komen dan vrij, terwijl bovendien de uitgaven voor deze mensen ten laste van de Jewish Agency zullen komen.

De Britsche Regeering echter stelt zich op het standpunt, dat het geven van 100 000 certificaten een de facto verbreken van het White Paper zou zijn. Deze politiek kan niet onderbroken worden, alvorens over een nieuwe politiek is besloten. Het geheele Palestijnsche vraagstuk, een mandaatsvraagstuk van de oude Volkenbond, moet internationaal behandeld worden en de Britsche Regeering wenscht de beslissing over de toekomst van Palestina te nemen in samenwerking met Amerika en de andere groote geallieerden, tevens in overleg met de United Nations.

Dat zal minstens nog een jaar duren. Een jaar van status quo.

Status quo. Een fantasiebeeld der diplomaten. Wat staat stil in het leven? De dood? De Dood maait en maait.

Status quo. De Dood zal de

100 000 Joden, die nu toegang vragen wel maaien. Dan is er geen vraagstuk meer en de status quo heeft zijn levenloze plicht gedaan. Ook dit vraagstuk zal zich zelve hebben opgelost. Dat is het doel van een status quo: het ontwijken van beslissingen. De status quo is de finale der vertwijfelden, geen-raad-meer-wetenden, moedelozen, pessimisten en lafaards.

Bij geen dezer categoriën behoort de Hooge Britsche Regeering, die voortkwam uit een partij, die gewend was voor menschenrechten, voor verheffing der onderdrukten met taaie volharding en opofferende moed te vechten.

Waarom dan deze status quo?

Kaïn verdedigde zijn broedermoord met een: ben ik mijns broeders hoeder? Dit, zich aan een verantwoordelijkheid onttrekken, werd niet aanvaard. Kaïn heeft leeft in de menschenheugenis als een broedermoordenaar.

Kan een Britsche Regeering, die een Balfour-declaratie uitvaardigde, met een gemompeld.: ben ik mijns broeders hoeder, zich van een menschenplicht ontslaan, die het plechtig op zich nam bij het aanvaarden van het Palestijnsch mandaat, nu het niet door haar vergoten bloed van 5 miljoen Joden tot God schreit?

Wild loeien de stormen over de wereld. Het is stormtij. Ook het Engelsche volk is verbijsterd door de kracht der teisterende stormen. Het zal zich echter oprichten. En dan recht doen wervaren.

O.

Armenzorg.

In een op den vooravond van Simchat Thora gehouden predikatie heeft de Eerw. heer A. Lopes Cardozo het begrip armenzorg behandeld.

Spr. zeide o.m. dat de Thora verschillende graden van armoede kent, de ngani, die arm geboren is en dit zal blijven, de ebron, de door ziekte verarmde mensch, de dal, die eertijds rijk was, doch tot armoede verviel.

Erger noemde Spr. een andere soort van armoede, de geestelijke armoede, die niet voortkomt uit gebrek aan materie, doch uit gebrek aan inzicht.

In dit verband wekte de pre-

dikant de gemeente leden op zich te geven aan den arbeid tot opbouw van de Joodsche gemeenschap.

Wanneer wij de geschiedenis van het Jodendom in Suriname nagaan, dan mag met dankbaarheid worden getuigd van het vele en het goede dat hier tot stand werd gebracht; van de tzedaka, de armenzorg, vanwege de armbesturen zoowel van de tzedaka, de gaven aan armen, die men individueel geeft, als wel de mooiste vorm van tzedaka, nl. weldadigheid zonder dat iemand weet dat men geeft de z. g. tzedaka baseter.

Aldus de Spr.

Wij willen in waardeering voor hetgeen in Suriname is gedaan niet onderdoen voor den geachten prediker, doch zijn nochtans van oordeel dat niet steeds op de juiste wijze de armenzorg is beoefend.

Reeds meer dan een eeuw bestaan in Suriname *armbesturen*. Besturen beteekent vooruitzien d.w.z. maatregelen nemen voor de toekomst.

In het Reglement van het Armbestuur der Ned. Isr. Gemeente, vastgesteld op 29 Maart 1835 is als een der doelstellingen genoemd „om bij eene gunstige gesteldheid der geldelijke omstandigheden, op het erf achter de Synagoge eenige gebouwen te plaatsen of wel enig ander gebouw te koopen geschikt om aan zoodanig getal minvermogende lieden tot huisvesting te verstrekken”.

Hoewel in de loop der jaren de financieele omstandigheden vrij gunstig bleken, is aan dit plan nooit uitvoering gegeven.

Eenigen tijd geleden werd ons bericht dat een lidmaat der Ned. Port. Isr. Gemeente een vrij groot bedrag beschikbaar wil stellen om tot de oprichting van eenige woningen voor arme lidmaten te komen.

Dit buitengewone gulle aanbod is in overweging genomen maar....tot nu toe schijnt er geen uitvoering aangegeven te kunnen worden.

Waarom is hetgeen bij andersdenkenden mogelijk is bij ons niet uitvoerbaar?

Aan gebrek aan energie bij onze geloofsgenooten is het zeker niet te wijten; het is bewonderingswaardig wat door velen onzer in onze kleine Surinaamsche gemeenschap is bereikt.

Wij willen de hoop uitspreken

S. Z. B.

VERLOOFD:

Corrie Hanna de Barrios

en

Kenneth Oswald Kopinsky

Param. 21 Oct. '45.

dat de plannen om tot een tehuis voor behoeftigen te komen niet geheel aan kant zijn geschoven.

Wij weten het, de tijd is moeilijk en wat een halve eeuw terug gemakkelijk bereikt had kunnen worden is nu veel moeilijker.

In de bovenbedoelde predikatie wekte de heer Cardozo zijn gemeenteleden op om offers te brengen en hun plicht tegenover de gemeenschap te doen.

Laten wij de hoop uitspreken dat de middelen gevonden kunnen worden, om deze lang verzaakte plicht een begin van uitvoering te geven.

Ph. A. S.

Op Woensdag 26 September j.l. werd vanwege bovengenoemde bond de jaarlijksche traditioneele Soekoth-bijeenkomst in de cabana der Ned. Port. Isr. Gemeente gehouden. Even vóór het openingswoord door den Ondervoorzitter gingen de lichten in de Cabana uit, en wachtte den aanwezigen een verrassing door het zien ontsieten van een illuminatie met honderden gekleurde lampjes, de wanden der Cabana begrenzende, en samenkomende in een groote Magin David, waarin het portret van dr. Th. Herzl was vervat. Het geheel bood een feeërieke aanblik, en liet niet na, indruk te maken op de vele bezoekers van het Cabana feest.

Na het openingswoord verkreeg de Voorzitter van den Bond het woord, die de nadruk legde op de belangrijkheid van Opbouwwerk in Palestina, en wees op de plichten, die wij allen ten opzichte van dit werk hebben. Een voordracht door het nieuw-gekozen bestuurslid Rudi Mesquita, en een muziekwedstrijd met medewerking van den violist Harry de la Fuente oogstten veel succes.

De goede stemming, die er heerschte, weerspiegelde zich ook tijdens de pauze, in de drukte

rondom het buffet en de diverse speeltafels, van welke een druk en gretig gebruik werd gemaakt. Een bazaar van door kinderen vervaardigde handwerkjes, georganiseerd door de ijverige J.N.F. commissaresse mej. Erna Samuels, trok zeer de aandacht, niet slechts van de ouders, die konden bewonderen en koopen, wat hun kinderen hadden gemaakt, doch ook van de overige bezoekers, waarvan menigeen met een door Joodsche kinderen vervaardigd kleedje of voorwerp naar huis ging; ook een sinaasappel-stand met fraaie prijzen maakte goede zaken ten bate van het J. N. F.

Verder werden dien avond de prijzen uitgereikt aan hen, die een zelfvervaardigde teekening van dr. Herzl ingezonden hadden, en deze waren: Ro Bueno de Mesquita, Georgine Abrahams, Alcyone Kopinsky, en Margot Mayercyk; de ingezonden teekeningen, die in de Cabana waren tentoongesteld, hadden veelbekijks. Het door Georgine Abrahams (oud 10 jaar) vervaardigd portret, door den vader fraai omlijst, en ten verkoop voor het J. N.F. beschikbaar gesteld, werd op z.g. Amerikaansche wijze geveild, en bracht hierdoor F. 104.-- op.

Na de uitreiking der prijzen voor de diverse spelen en wed-

Feuilleton.

De verdwenen loofhut.

In een der onaanzienlijke wijken der stad, in een armoedig klein gebouw waarvan de wanden aan de straatzijde je reeds toeroepen dat daarbinnen geen weelde, misschien ook geen geluk is, woont de oude Joodsche vrouw met haar kleinzoon, die met handenarbeid en een gelegenheids negotie zijn brood verdient. Sedert vele jaren is zij gealimenterde der Nederl. Israël. Gemeente en met het weinige dat haar kleinzoon thuis brengt en de ontvangsten nu en dan van bevriende zijde slijt zij rustig hare laatste levensdagen. Hoewel zij niet onder de streng ritueele lidmaten der gemeente kan gerekend worden heeft ze sedert haar prilste jeugd veel gehouden van de Godsdienstoefeningen en kan zij gerust tot de kerkgangers gerekend worden. Sedert zij door den dood van haar man en later door het verlies van haar eenigen zoon als 't ware tot den bedelstaf was gebracht werd zij in de noodzakelijkheid gebracht de hulp van

het Armbestuur in te roepen. Nu kan zij door ouderdom en ziekte de Synagoge niet meer bezoeken. Wanneer de groote feestdagen naderen en de extrabedeeling heeft plaats gehad kan zij zich de weelde veroorloven iets extra aan te schaffen. Zoo heeft ze pas met haar halfblinde oogen nog kans gezien een nieuwe cape voor jomkipoer te maken voor Bram, haar kleinzoon en stelt ze zich voor tegen Pesach in staat te zijn de gerafelde Hebreeuwsche letters op zijn tallet te laten vernieuwen. Wanneer de groote feestdagen naderen dan wordt Bram er aan herinnerd en zorgt zij dat hij op tijd in de Synagoge verschijnt. Ook zal zij zorgen dat de jongen haar niet teleurstelt door thuis te komen van het Loofhuttenfeest zonder haar een stuk „Amoetsie" te brengen. De jongen weet dat zij kennissen heeft, die een andere Godsdienst belijden, maar die er prijs op stellen zoo'n stukje brood te hebben. — Maar dit jaar zou Bram haar teleurstellen, want op den morgen van het Nieuwjaarsfeest heeft hij zijn been verstuikt en met een gezwollen enkel zat hij nu thuis en kan hij op de feest

dagen de Synagogediensten niet meemaken. Daardoor wist hij niet dat op Rosh Hasjana de Secretaris voorgelezen heeft dat er geen loofhut dit jaar zou zijn, dat deze dienst bij de zuster gemeente zal gehouden worden. En aangezien niemand der afwezigen kon weten wat de Secretaris heeft voorgelezen omdat het gewoonlijk een vast formulier is, wist men dat er zooals steeds geen brood buiten de loofhut zou uitgereikt worden, maar niet dat er geen loofhut zou zijn. Zou grootmoeder dit jaar haar brood moeten missen, nu Bram niet in staat is de dienst bij te wonen? Er moet toch iets op gevonden worden! Cornelis, die op 't erf woont, heeft een Zondagsche pak die hem goed staat. Als hij eens naar „Schule" ging? Iedereen is welkom. Grootmoeder zal dus aan Cornelis vragen om de dienst mee te maken. De avonddienst duurt niet lang en het brood is versch en krakend en de stukken zijn vrij groot. Als Cornelis niet al te bescheiden is kan hij voor zich, grootmoeder en Bram voorraad genoeg hebben. Cornelis had echter één bezwaar. Zijn hoed was

strijden, sloot de Ondervoorzitter de bijeenkomst met een dankwoord, daarbij o.a. de beste wenschen uitsprekende voor de gezondheid van Mevr. J. Robles-Fernandes, die wegens ziekte verhinderd was, de Cabana-avond bij te wonen.

Met het zingen van Hatikwah werd de avond besloten.

S. Z. B.

Het Bestuur van de S.Z.B. schrijft ons:

Uit de U.S.A. is bericht ontvangen, dat op 1- en 2 November a.s. eene Internationale Christelijke Conferentie voor Palestina in Washington D.C. zal worden gehouden en in verband daarmee werd de uitzending van een gedelegeerde uit Suriname verzocht.

Het is ons een groot genoegen te kunnen mededeelen dat Mr. K. J. van Erpecum, President van het Hof van Justitie en Voorzitter van het Pro Palestina Comité alhier bereid is eventueel naar Washington te vertrekken.

Belangrijk is dat Mr. van Erpecum aldaar niet alleen de medestanders in Suriname maar ook die in de overige deelen van het Nederlandsche Rijk zal vertegenwoordigen omdat er uit Ne-

derland, Nederlandsch-Indie en Curacao geen afgevaardigden worden gezonden.

Wij hopen te zijner tijd het verloop van de conferentie te kunnen mededeelen.

In de op 26 Augustus 11 gehouden algemeene vergadering werd in de vacature ontstaan door het bedanken van den heer R. Azynman als bestuurslid van de S.Z.B. gekozen de heer R. Bueno de Mesquita.

De heer A. Lopes Cardozo hield een causerie over het Jodendom in de U.S.A.

Van de gelegenheid tot het stellen van vragen werd druk gebruik gemaakt.

Historische bijdragen.

Diensten op de Jodensavana.

In ons Julinumnummer is er in de rubriek "Wist U" een druk fout gesloten.

Daarin staat n.l. vermeld, dat dit jaar 180 jaar geleden is, dat de laatste diensten in de Synagoge op de Jodensavana werden gehouden.

Dit moet zijn 80 jaar geleden.

J. S. Roos vermeldt in het artikel "Joodse Savana" in de Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indie, dat er nog omstreeks

1865 kerkdienst op de Savana werd gehouden, terwijl Oudschans Denz in de als bijlage van zijn werk "De Kolonisatie van de Portugeesche Joodsche Natie in Suriname en de geschiedenis van de Joden Savana", opgenomen tijdstafel vermeldt: 1865. Tot dit jaar wordt er nog kerkdienst gehouden op de Joden Savana.

Op welke datum de laatste dienst is gehouden en of een en ander met ceremonieel is gepaard gegaan heb ik niet kunnen achterhalen.

Naar aanleiding van de aantekening van het jaar van het houden van de laatste dienst deelde de heer M. H. Robles ons mede, dat de mededeeling dat in 1865 de laatste diensten op de Joden Savana zouden zijn gehouden niet klopt met de aantekeningen van wijlen den heer P. A. Hilfman in leven Leeraar der Ned. Port. Isr. Gemeente in Suriname.

Uit diens aantekeningen blijkt het volgende:

In Sept. 1859 is besloten voor het laatst dienst te houden op de Joden Savana. Ook is in dat jaar voor de laatste maal Hatan Thorah (Jos. AmBo. de Mesquita) en een Hatan Bereesjiet (Dl. Jos Fernandes) benoemd.

In Juni 1860 werd opdracht ge-

niet geschikt voor het doel en hij wilde niet uitgelachen worden. Gelukkig had Bram met 't oog op de komende dagen een nieuwe castoren hoed gekocht en die zou Cornelis best passen. Zóó gebeurde 't, dat Cornelis op den avond van Sukkot uitgedost de lange weg aflegde naar de Synagoge aan de Keizerstraat. Maar wie beschrijft zijn bevreesing toen hij nergens op het Kerkerf een loofhut zag. Dat kan toch niet? Hij liep door het achtererf en zocht. Misschien heeft men dit jaar een andere plaats uitgezocht om 't te plaatsen, maar nergens een spoor te ontdekken. Hij durft 't niet eens de bode te vragen, men zou hem als vreemdeling raar aankijken en hem misschien nog brutaal vinden ook. Hij zag geen bekende op 't erf. Plotseeling drong 't tot hem door dat de Synagoge, niet open was. Er moet dus iets vreemds gebeurd zijn. De loofhut is gestolen, in gezakt of verbrand en men heeft alles reeds opgeruimd. Hij keerde toen huiswaarts zóó vlug als zijn beenen hem dragen konden en Grootmoeder en Bram keken verbaasd op toen hij binnen kwam. „Jongen, hoe is 't mogelijk dat je

zoo vroeg al thuis bent? En waar is mijn brood,” vroeg de oude vrouw in één adem.

„De Cabana is weg, geroofd of verbrand, ik... ik weet 't niet” Je bent een leugenaar of een zeer domme jongen, riep ze. Je weet niet eens waar onze Synagoge staat. Bram is kalmer dan Grootmoeder en zegt: Misschien is er geen dienst bij ons dit jaar, omdat er niemand beschikbaar is. „Dan moet je weer terug, jongen bij de Portugeezen gaan!” Ik die lange weg weer afleggen? Ik denk er niet aan! Hier heb je je hoed terug, Bram, en ik ga mijn pakje netjes opvouwen voor Zondag middag.” En zoo liet Cornelis de beiden naar een stuk Hamoetsie verlangende menschen alleen en ging 't erf op. Gedurende de stilte die nu volgde zat Grootmoeder in peinzende houding. Een reeks van gebeurtenissen gingen als een film door haar gedachte. Haar jeugd, de volle Synagoge, de als haringen in een vat zittende menschen op de harde banken van de Cabana! Wat zijn de tijden veranderd. Hoe hebben de menschen het zóóver laten komen. Is 't alleen de dood en vertrek uit Suriname

die oorzaak zijn van dezen gebeurtenissen? Zal 't alleen voor dit jaar zijn? Zal 't nieuwe jaar een opleving brengen of zal de ellende die wij Joden gedurende de laatste jaren hebben gehad in Europa haar stempel hebben gedrukt op het Joodsche leven hier? Geen stuk „gezegend” brood dit jaar! Hoe is 't mogelijk! Ze werd in hare overpeinzing gestoord door een geklop op de deur. Jacob, de „Portugeeze” vriend van Bram stapte binnen. Er puilden iets uit zijn zak en voordat Bram iets wilde zeggen haalde Jacob een stuk brood voor den dag dat hij aan Grootma gaf. „Ik wist toch dat je ziek bent en de dienst niet kon meemaken, daarom heb ik voor jou en de oude vrouw gezorgd zeide hij triomfanteijk.” God zal je zegenen, mijn jongen, dat je aan ons gedacht hebt en kijk nu even op de tafel in de gang daar zal je een lekkere bacove vinden, die mag je hebben hoor.” Terwijl Jacob zich haastte het aangeboden te halen hoorde hij zacht prevelen: Hamoetsie lechem mienha-arets.

A. Ph. S.